

Europos regionų komiteto nuomonė „Nauja Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvė“

(2021/C 106/07)

Pranešėjas

Christophe CLERGEAU (FR/PES), Luaros krašto regiono tarybos narys

Pamatinis dokumentas

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvė (EMTE)“

COM(2020) 628 *final***POLITINĖS REKOMENDACIJOS**

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

1. primena savo nuomonės dėl devintosios bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Europos horizontas“ išvadą, kuriose:

- „prašė skirti daugiau dėmesio kompetencijos sklaidai visose Sąjungos valstybėse narėse ir regionuose siekiant pagerinti visos Europos, o ne tik keleto didžiųjų regionų ir miestų mokslinės kompetencijos lygį,
- labai apgailestavo, kad nuolat atsisakoma pripažinti mokslinės kompetencijos orientavimo į teritorijas svarbą, regioninių inovacijų ekosistemų ir inovacijų centrų indėlį į Sąjungos vystymosi raidą,
- primygtinai ragino visapusiškai įtraukti vietos ir regionų valdžios institucijas į [...] strateginio planavimo veiklą ir ją vykdančias atsižvelgti į pažangiosios specializacijos strategijas,
- išreiškė nuomonę, kad siekiant įvertinti Programą ir jos projektus, teritorinį poveikį būtina pripažinti kaip vieną svarbiausių sąvokos „poveikis“ elementų;“

2. palankiai vertina šiuo komunikatu suteikiamą galimybę pasiūlyti nuoseklią visų suinteresuotųjų subjektų sutelkimo strategiją siekiant sustiprinti Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų pastangas; tačiau pabrėžia, kad komunikate neišlaikyta pusiausvyra, nes jame pernelyg daug dėmesio skiriama Europos mokslinių tyrimų erdvei (EMTE) kaip programos „Europos horizontas“ tąsai ir mažiau atsižvelgiama į kitus elementus;

3. pritaria komunikate numatytoms plataus užmojo iniciatyvoms, kuriomis prisidedama prie to, kad Europa galėtų spręsti jai iškilančius pasaulinius uždavinius, ir kurios gali pakeisti mokslinių tyrimų struktūrą ir stiprinti Europą plėtojant žinias. Moksliniai tyrimai ir inovacijos turi atlikti pagrindinį vaidmenį ir prisidėti prie Europoje vykstančios žaliosios, skaitmeninės, socialinės ir ekonominės pertvarkos. Tokia politika taip pat turėtų padėti Europai įveikti dėl COVID-19 pandemijos kilusius sunkumus, kaip rodo šiuo metu vykdomas „ERAvsCorona“ veiksmų planas;

4. teigiamai vertina naują Komisijos nuostatą dėl piliečių dalyvavimo sprendžiant mokslinių tyrimų ir inovacijų klausimus; ragina užtikrinti piliečių dalyvavimą, išsaugant akademinės laisvės principą, visuose politikos nustatymo, įgyvendinimo ir stebėsenos etapuose, o ne apsiriboti tik jų švietimu ir informavimu, nes piliečiai nori aktyviai dalyvauti šiuose procesuose; mano, kad šis dalyvavimas visų pirma vyksta vietos lygmeniu ir kad miestai ir regionai yra svarbiausi veikėjai sudarant palankesnes sąlygas dalyvavimui ir jį plėtojant ir atlieka svarbų vaidmenį priderinant mokslinius tyrimus ir inovacijas prie visuomenės vertybių, poreikių ir lūkesčių. Taigi regionų ir vietos subjektai sudaro sąlygas bendram mokslinių tyrimų ir inovacijų procesų projektavimui ir bendrai atsakomybei už rezultatus, taip didindami mokslinių tyrimų ir inovacijų įsisavinimą ir priimtinumą visuomenėje. Miestai ir regionai taip pat suteikia svarbių išteklių, kad Atvirojo mokslo darbotvarkė galėtų būti įgyvendinama plačiau, nes tai yra labai svarbu kuriant pažangią Europos mokslinių tyrimų erdvę;

5. palankiai vertina Komisijos pasirengimą pasiekti, kad moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai būtų skirta 3 % BVP, ir 2030 m. nustatyti 1,25 % viešųjų pastangų tikslą (palyginti su dabartiniu 0,81 % tikslu), tačiau abejoja dėl galimybių pasiekti šiuos tikslus, nes gaivinimo plane nenumatytos didelės pastangos mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje ir atsisakoma, pavyzdžiui, Komisijos pasiūlytos programos „ES sveikatos labui“;

6. apgailestauja, kad, nors moksliniai tyrimai, inovacijos, mokymas ir jaunimo politika yra vieno Komisijos nario kompetencijos sritis, nebuvo įmanoma pasiūlyti naujos Europos švietimo ir mokslinių tyrimų erdvės strategijos; primena, kad šiuos klausimus reikia spręsti kompleksiskai, visų pirma juos glaudžiai susiejant su regionine politika; tikisi, kad komunikate dėl visapusiško požiūrio į mokslinius tyrimus, inovacijas, švietimą ir jaunimą, kuris numatytas 2021 m. darbo programoje, bus laikomasi šios krypties;

7. pabrėžia, kad šis komunikatas yra tik atspirties taškas naujiems konkretiems veiksams įgyvendinti ir Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų paktui priimti; prašo įtraukti Komitetą į pasirengimo šioms naujiems etapams veiklą; prašo, kad šiuo paktu būtų sudaryta galimybė apginti akademinę laisvę, dėstytojų, mokslininkų, studentų ir intelektualų saviraiškos laisvę ir jų laisvą judėjimą ES ir tarp ES ir visų šalių partnerių; todėl mano, kad EMTE tarptautinio bendradarbiavimo politikoje turės būti laikomasi tų pačių principų, ir nerimauja dėl sparčiai silpnėjančios akademinės laisvės daugelyje šalių visame pasaulyje;

8. atkreipia dėmesį į tai, kad siekiant veiksmingai įgyvendinti politiką, labai svarbu tinkamai stebėti ir sekti inovacijas ir mokslinius tyrimus; atsižvelgdamas į tai, primena nuomonę „Regioninė inovacijų veiklos rezultatų suvestinė ir jos poveikis regionų teritorinei politikai“, kurioje teigiama, kad RIS yra labai svarbi priemonė siekiant palyginti regioninės inovacijų politikos veiklos rezultatų pokyčius, ir kad jos įtaka regioninių sprendimų priėmimui turėtų būti didinama siekiant gerinti regionines inovacijų ekosistemas ir pažangiąją specializaciją;

9. teigiamai vertina pažangius komunikato aspektus: jame siūloma strategiškesnė Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimo vizija, numatant įtraukti regionų Vyriausybes, kurių kompetencija apima šių sričių politikos propagavimą, kompleksiškesnis mokslinių tyrimų ir inovacijų klausimų sprendimo metodas ir didesnis dėmesys tikslams, kurių siekiama šia politika, bei jų poveikiui visuomenei; taip pat teigiamai vertina tai, kad komunikate svarstoma gerokai įtrauktesnė daugiapakopio valdymo sistema, kad kartu su „ERAHubs“ siūloma samprata, leidžianti labiau pripažinti regioninių inovacijų ekosistemų ir inovacijų centrų vaidmenį, stiprinamos koordinavimo pastangos įtraukiant su aukštesniu mokslu susijusius aspektus, skaitmeninį švietimą ir įgūdžius, taip pat siekiama sukurti įtrauktesnę EMTE, kurioje būtų sudarytos sąlygos naudotis pažangiu mokslu ir skleisti rezultatus;

10. pabrėžia dalijimosi ir žinių judėjimo ekonomikos plėtojimo svarbą. Mokslinių tyrimų ir inovacijų programų ir projektų rezultatų – idėjų, išvalgų, metodikų, prototipų, išradimų ir kitų panašių žinių rezultatų – sklaidos koncepcijas ir praktiką reikėtų finansuoti taip, kad jos būtų iš naujo atrandamos, prieinamos ir pritaikomos aktyviam naudojimui visoje Europoje;

11. pritaria pasiūlymui parengti įtraukius lyčių lygybės planus siekiant skatinti ES lyčių lygybę mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje ir prašo į šią veiklą įtraukti miestus ir regionus. Šiuo požiūriu primena, kad į naujosios Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvės veiksmus įtrauktas 12-as veiksmas dėl lyčių lygybės siekiant stiprinti Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų potencialą, ir pabrėžia, kad būtina panaikinti lyčių nelygybę skaitmeninės pertvarkos ir inovacijų kontekste, skatinant moteris aktyviau rinktis studijas ir darbą su gamtos mokslais, technologijomis, inžinerija, menu, matematika ir IRT susijusiose srityse;

12. ypač teigiamai vertina tai, kad Europos regionų komitetas aiškiai paminėtas kaip svarbus EMTE, visų pirma Keitimosi žiniomis platformos ir iniciatyvos „Mokslas ir regionai“, dalyvis;

13. vis dėlto nepritaria tam, kad valdymas vis dar sutelktas į Komisijos ir valstybių narių santykius, nes laikantis tokio požiūrio miestai ir regionai dažniausiai tampa politikos objektais, o ne dalyviais, ir valstybių narių prašoma spręsti vietos ir regionų problemas; todėl dar kartą prašo visapusiškai pripažinti miestus ir regionus suinteresuotaisiais subjektais, turinčiais dalyvauti rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką, laikantis aktyvaus subsidiarumo principo ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ COM(2018) 703.

Naujas požiūris į Europos mokslinių tyrimų erdvę

14. pabrėžia pozicijų, kurias pateikė Europos mokslinių tyrimų erdvės komitetas (EMTEK) ⁽²⁾ (2019 m. gruodžio 17 d.) ir Europos regionų mokslinių tyrimų ir inovacijų tinklas (ERRIN) ⁽³⁾, svarbą ir pritaria naujam požiūriui į EMTE, pagal kurį pereinama:

- nuo remiantis programos „Europos horizontas“ pažangiu mokslu grindžiamo požiūrio prie požiūrio, pagal kurį derinama mokslinių tyrimų ir žinių kompetencija, visų pirma siekiant užtikrinti Europos pirmavimą tvaraus augimo ir perėjimo prie naujų modelių procesuose,
- nuo mokslinių tyrimų strategijų prie žinių strategijų, kuriose siūloma laikytis integruoto požiūrio, apimančio mokslinius tyrimus, inovacijas, švietimą ir įgūdžius, ir įtraukiančio įvairius suinteresuotuosius subjektus: akademinę bendruomenę, pramonę, įvairius viešojo sektoriaus lygmenis, piliečius ir pilietinę visuomenę,
- nuo Europos bendrosios programos ir savarankiškos nacionalinės mokslinių tyrimų politikos prie tikrai daugiapakopio valdymo sistemos ir aiškaus pripažinimo, kad moksliniai tyrimai ir inovacijos turi būti orientuoti į teritorijas juos atveriant miestams ir regionams;

15. siūlo skirti daugiau dėmesio mokslinių tyrimų ir verslo ryšiams ir kartu pripažinti svarbų vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmenį kuriant verslumo aplinką ir sudarant palankesnes sąlygas užmegzti ryšius žinių perdavimo tikslais: remti įmonių vykdomus fundamentaliuosius mokslinius tyrimus, skatinti mokslinį verslumą laikantis skaidrumo reikalavimų, privačias investicijas, teikti paramą įmonių inovacijų plėtrai;

16. ragina sudarant EMTE talentų platformą geriau paaiškinti, kaip Komisija ketina: a) užtikrinti iki šiol parengtų iniciatyvų (pvz., EURAXESS ir Europos žmogiškųjų išteklių strategijos (HSR4R)), kuriomis siekiama sudaryti sąlygas mokslininkų judumui ir jų karjeros galimybes ir taip prisidėti prie žinių, mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrosios rinkos kūrimo, sąsajas arba tęstinumą ir b) skatinti tyrėjų pripažinimą šiomis iniciatyvomis ir propaguoti paramos mechanizmus, skirtus regionams, pasiryžusiems pritraukti ir išlaikyti talentus, įgyvendinti strategiją HRS4R ir remti mokslinių tyrimų įstaigų bei jų darbuotojų poreikius;

17. pabrėžia, kad reikia dirbti užtikrinant glaudžią vietos ir (arba) regionų lygmens sąsają ir numatyti priemones, kurias įgyvendinant vietos ir regionų valdžios institucijos atliktų pagrindinį vaidmenį, pavyzdžiui, politikos rėmimo priemonę (angl. *Policy Support Facility*), sinergija tarp regioninės politikos ir programos „Horizontas 2020“, Pažangumo ženklas. Ypač svarbu sudaryti palankesnes sąlygas susipažinti su informacija ir duomenimis, kad būtų sustiprinta Europos fondų sąveika bei papildomumas ir užtikrintos galimybės įvairioms valdžios institucijoms veikti labiau koordinuotai;

18. ragina paaiškinti kompetencijos sąvoką aiškiai atskiriant mokslinę kompetenciją, kuri yra poveikio kompetencija ir yra glaudžiai susijusi su mokslo ir inovacijų ekosistemomis, ypač vietos ir regionų lygmens, ir pačių ekosistemų kompetenciją nurodant konkrečias mokslinės kompetencijos sritis, taip pat jų strateginius ir koordinavimo gebėjimus ⁽⁴⁾;

19. siūlo – kartu visiškai pripažindamas paramos veiksmų mokslinei kompetencijai, visų pirma pagal programą „Europos horizontas“ – papildomu EMTE tikslu visapusiškai pripažinti galimybę visuose ES miestuose ir regionuose naudotis aukštos kokybės mokslu ir jį pasitelkti siekiant paspartinti inovacijas ir padėti visuomenei ir įmonėms spręsti darnaus vystymosi tikslų uždavinius ir įveikti dabartines krizes;

20. palankiai vertina tai, kad Europos Komisija skatina investicijas ir reformas, padedančias įgyvendinti ES prioritetus, visų pirmą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, kuri tapo būtina po COVID-19 krizės;

⁽²⁾ EMTEK nuomonė dėl Europos mokslinių tyrimų erdvės ateities (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1201-2020-INIT/en/pdf>, anglų kalba).

⁽³⁾ ERRIN rekomendacija dėl Europos mokslinių tyrimų erdvės ateities (https://errin.eu/system/files/2020-06/200608%20ERRIN_recommendations_for_the_future_of_the_European_Research_Area_approved.pdf).

⁽⁴⁾ Europos universitetų asociacijos nuomone: „Kompetencija neturi būti siejama tik su dažniausiai cituojamomis publikacijomis: jos pagrindą turi sudaryti didelis ir įvairiapusis mokslo bendruomenės indėlis, įskaitant ir atvirąjį mokslą, piliečių dalyvavimą, ir jos poveikis visuomenei“.

21. ragina EMTE siekti didesnių pažangiosios specializacijos, EMTE prioritetų ir bendro jų įgyvendinimo sąsajų; taip pat prašo EMTE užtikrinti didesnę pusiausvyrą tarp būtinos mokslinės kompetencijos ir neatidėliotino poreikio panaikinti ES mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos spragas tarp valstybių, regionų ir miestų;

Europos mokslinių tyrimų erdvė, pažangiosios specializacijos ir regioninė politika

22. mano, kad naujoji EMTE turėtų tapti galimybe visapusiškai pripažinti pažangiųjų specializacijų ir jų kolektyvinį bei verslumo proceso vaidmenį, t. y. juos vertinti kaip vieną iš pagrindinių dabartinės ir būsimos Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų pažangos ramsčių; pabrėžia, kad pažangioji specializacija sutelkia vietos ir regionų valdžios institucijas, mokslinių tyrimų įstaigas, privatųjį sektorių ir pilietinę visuomenę ir padeda regionams įgyti konkurencinį pranašumą, skatinti privačiąsias investicijas ir kurti darbo vietas; be to, atkreipia dėmesį į svarbų regionų vaidmenį Europos pažangiosios specializacijos strategijoje ir į poreikį išlaikyti specifinį regioninių pažangiosios specializacijos strategijų požiūrį, įskaitant atvejus, kai yra ir nacionalinės pažangiosios specializacijos strategijos; todėl siūlo, bendradarbiaujant regionams, valstybėms narėms ir Europos Sąjungai, sudaryti kryžminį ir dinamišką mokslinės kompetencijos išsidėstymo ir pažangiųjų specializacijų žemėlapi; taip pat siūlo atsižvelgti į būtinus pažangiosios specializacijos strategijų (S3) pokyčius siekiant tvarios pažangiosios specializacijos strategijų (S4) ir geriausios „keturgubos spiralės“ praktikos, kuri užtikrintų visuomenei svarbiausio strategijos dalyvio vaidmenį;

23. pabrėžia, kad svarbu, remiantis šiuo žemėlapiu, prisidėti prie mokslinė kompetencija grindžiamų regioninių pažangiųjų specializacijų tinklų kūrimo ir sudaryti palankesnes sąlygas tarpregioniniam bendradarbiavimui, be kita ko, pasitelkiant *Interreg* programą, visų pirma jos tarpregioninių inovacijų investicijų komponentą, taip pat programą „Europos horizontas“ vykdančią konkrečius bendrus projektus pagal šią programą, visų pirma pagal jos antrąją veiklos sritį, ypač susijusius su šios veiklos srities misijomis ir Europos inovacijų partnerystėmis, ir pagal horizontaliąją dalį „Europos mokslinių tyrimų erdvės stiprinimas“; pabrėžia, kad svarbu įtraukti miestus ir regionus į misijų ir partnerysčių valdymą;

24. pritaria Komisijos ketinimui vadovauti bendrų su pramonės sektoriumi technologijų veiksmų planų rengimui, kad į juos būtų įtrauktos mokslinių tyrimų ir inovacijų investicinės programos, tačiau stebisi, kad pagal programoje „Horizontas 2020“ numatytas Europos partnerystės planai siejami tik su valstybėmis narėmis ir pramone; primena, kad ši veikla turi būti vykdoma atsižvelgiant į regionų pažangiąją specializaciją ir regioninių inovacijų ekosistemas bei inovacijų centrus, kurie taip pat formuoja pramonės vertės grandines;

25. dar kartą pabrėžia miestų ir regionų, kaip partnerių, vaidmenį plėtojant ir kuriant mokslinių tyrimų ir technologijų infrastruktūros tinklą bei Europos strateginio mokslinių tyrimų infrastruktūros forumo (ESFRI) programą; primena svarbų jų vaidmenį kuriant, panaudojant ir remiant šią infrastruktūrą⁽⁵⁾; be to, pakartoja, kad vietos ir regionų valdžios institucijos yra svarbios veikėjos kuriant veiksmingas regionines ekosistemas ir inovacijų centrus⁽⁶⁾;

26. siūlo pereiti prie regionų, valstybių narių ir ES partnerysčių sutarčių siekiant sutelkti visus suinteresuotuosius subjektus bendriems mokslinių tyrimų, inovacijų ir aukštojo mokslo, skaitmeninio švietimo ir įgūdžių tikslams įgyvendinti, taip pat parengti pažangiosios specializacijos sričių paramos planus apimančias visas ES politikos sritis, o ne apsiribojant tik ERPF sutelkimo taisyklėmis. Šiuo tikslu būtų galima numatyti bandomuosius veiksmus;

27. primena, kad programavimo laikotarpiams skiriamos ERPF lėšos moksliniams tyrimams ir inovacijoms gerokai padidėjo ir 2014–2020 m. jos sudarė daugiau kaip 100 mlrd. EUR ir kad pastaruoju laikotarpiu iš miestų ir regionų biudžetų skirtos lėšos sudarė beveik dvigubai didesnę sumą, nei Europos mokslinių tyrimų bendrosios programos biudžetas. Šie duomenys parodo, kad turi būti sprendžiami Europos, nacionalinės, vietos ir regioninės politikos koordinavimo, taip pat intervencinių priemonių sinergijos klausimai;

⁽⁵⁾ Europos regionų komiteto nuomonė „Mokslinių tyrimų infrastruktūra – Europos mokslinių tyrimų erdvės ateitis žvelgiant iš regionų ir tarpvalstybinės perspektyvos“ (OL C 39, 2020 2 5, p. 68).

⁽⁶⁾ Europos regionų komiteto nuomonė dėl dokumento „Atnaujinta Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkė – Europos galimybė formuoti savo ateitį“ (OL C 168, 2019 5 16, p. 4).

28. yra susirūpinęs dėl mažos pažangos sinergijos srityje, visų pirma dėl lėtai kuriamos valstybės pagalbos sistemos, ir primena, kad „tikisi, kad visoms sutelktoms lėšoms, skirtoms bendrai finansuoti veiksmą ar veiksmų programą pagal „Europos horizontas“ programą, bus taikomos šiai programai nustatytos teisės normos, t. y. ES valstybės pagalbos taisyklės“⁽⁷⁾; pakartoja, kad, jo nuomone, sinergija – tai savanoriškas bendradarbiavimas, kurio pagrindą sudaro penki principai: nuoseklumas, papildomumas, suderinamumas, bendras kūrimas ir vietos suinteresuotųjų subjektų grupių pripažinimas⁽⁸⁾; dar kartą pabrėžia, kad būtina veiksminga bendro kūrimo strategija ir galimų finansinių perkėlimų kontrolė, kurią vykdytų valdymo institucija;

29. mano, kad, atsižvelgiant į šiuos aspektus, labai svarbus miestų ir regionų visapusiškas dalyvavimas EMTE pertvarkos forume, tiek dėl sprendinių bendradarbiavimo ir koordinavimo uždavinių, tiek dėl vietos subjektų vaidmens įgyvendinant pertvarkos darbotvarkę, susijusią su krizėmis ir pereinamaisiais laikotarpiais;

Regioninių inovacijų ekosistemų ir inovacijų centrų indėlis į Europos mokslinių tyrimų erdvės raidą

30. rekomenduoja stebėti ir plėtoti vietos arba regionų gerą patirtį parengiant kriterijus, kuriais remiantis būtų galima nustatyti, ar tinkamai vykdomos pažangiosios specializacijos strategijų sąlygos, kaip nustatyta Reglamente dėl struktūrinių fondų bendrųjų nuostatų. Reikėtų prisiminti, kad rengiant regionines ERPF programas reikia pasitelkti gerą nacionalinės, regioninės arba vietos pažangiosios specializacijos strategijos valdymą, pagal kurį kiekviena regiono arba vietos valdžios institucija turi parodyti pažangą, padarytą įgyvendinant savo pažangiosios specializacijos strategijas, įskaitant, *inter alia*, tarptautinio bendradarbiavimo priemones. Tai puiki galimybė plėtoti ir skleisti gerą patirtį, pavyzdžiui, naudojantis tokiomis platformomis kaip „Mokslas ir regionai“ arba Keitimosi žiniomis platforma (KŽP);

31. tvirtai remia pasiūlymą dėl „ERAHubs“ iniciatyvos ir mano, kad ji suteikia galimybę instituciniu lygmeniu įtvirtinti Komiteto jau daugelį metų propaguojamą regioninės inovacijų ekosistemos ir inovacijų centro koncepciją bei suteikti jai konkrečią formą ir visapusiškai pripažinti teritoriją grindžiamą požiūrį į mokslą ir inovacijas; prašo nedelsiant įgyvendinti šį pasiūlymą ir siūlo naudotis Keitimosi žiniomis platforma (KŽP) siekiant patikslinti specifikacijas ir sudaryti palankesnes sąlygas bandomiesiems projektams; teigiamai vertina Komisijos ketinimą bendradarbiaujant su RK siekti, kad ši iniciatyva taptų strategine, skatint mokslinių tyrimų ir inovacijų priemonių, švietimo, kvalifikacijos kėlimo, perkvalifikavimo ir mokymo sinergiją ir sutelkiant sanglaudos fondus; ragina įgyvendinant šią iniciatyvą neapsiriboti tik vienu tikslu – sudaryti sąlygas naudotis pažangiu mokslu;

32. atkreipia dėmesį į šias vengtinas klaidas: diskusijose turi būti atsižvelgiama į skaitmeninių centrų (angl. *digital hubs*) arba į Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT) patirtį, tačiau „ERAHubs“ atveju tai neturi būti vienintelis pagrindas ir jie neturi būti skirti tik sukurti tarpusavyje susietų žinių erdvę, kurios pagrindinis tikslas būtų keitimasis geriausia patirtimi ir žinių sklaida, juo labiau kad Europai nėra būtina turėti „centrų centrą“; „ERAHubs“ neturi būti tik priemone mažinti inovacijų atotrūkį arba dar didesnę dėmesį sutelkti į pasaulinio lygio universitetinius centrus, kurie ir taip gauna labai didelę valstybių narių ir bendrosios programos paramą;

33. priešingai, siūlo, kad įgyvendinant „ERAHubs“ iniciatyvą būtų pripažintos suinteresuotųjų subjektų grupės, regioninės (arba tarpregioninės) inovacijų ekosistemos ir inovacijų centrai, atitinkantys šiuos bendrus kriterijus:

- turi parengtą žinių strategiją, kurioje siūlomas integruotas požiūris į aukštąjį mokslą, skaitmeninį švietimą, mokymąsi visą gyvenimą, kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas,
- visi suinteresuotieji subjektai dalyvauja pagal keturgubos spiralės modelį, pagal kurį pabrėžiamas piliečių ir vietos viešųjų subjektų, kurie yra demokratinės sistemos dalis, dalyvavimas,
- geba bendrai koordinuoti, parengti strategiją ir priimti bendrą sprendimą dėl prioritetų nustatymo ir išteklių paskirstymo,

⁽⁷⁾ Europos regionų komiteto nuomonė. Devintoji bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“ (OL C 461, 2018 12 21, p. 79).

⁽⁸⁾ Europos regionų komiteto nuomonė „Programos „Horizontas 2020“ vietos ir regionų matmuo ir nauja bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa“ (OL C 342, 2017 10 12, p. 1).

- pasiekia teritorinio poveikio turinčių ekonominių ir socialinių rezultatų visose srityse, kaip antai mokymas, inovacijos, darbo vietų ir įmonių kūrimas, paslaugos įmonėms, viešosioms tarnyboms ir trečiajam sektoriui, indėlis į pertvarką, socialinės ir kultūrinės inovacijos, socialinė sanglauda, aktyvus pilietiškumas ir kūrybiškumas (pvz., naudojantis inovacijų diegimo rezultatų suvestine⁽⁹⁾),
- dalyvauja pažangiosios specializacijos projektuose Europos ir tarptautiniu lygmeniu mokslinės kompetencijos srityse arba srityse, kuriose vykdomi veiksmai leidžia greitai ir patikimai tokių lygį pasiekti,
- dalyvauja teminiuose tarpreregioniniuose arba Europos pažangiosios specializacijos tinkluose ir partnerystėse,
- turi dalyvavimo Europos mokslinių tyrimų, mokymo ir judumo programose, skirtose mokslo darbuotojams ir studentams, patirties;

34. mano, kad ES turėtų tiesiogiai remti, įskaitant finansiskai, šiuos „ERAHubs“ pagal partnerystės modelį grindžiamą šiais trimis principais:

- ES pripažįsta, kad „ERAHubs“ labai prisideda siekiant Europos Sąjungos tikslų ir įgyvendinant susijusią politiką; todėl „ERAHubs“ turėtų būti skiriamas dėmesys tiek EMTE pertvarkos forume, tiek programos „Europos horizontas“ strateginiame planavime,
- ES remia pagrindines pagalbines užduotis (strategijų rengimą, koordinavimą, europeizaciją, internacionalizavimą, mokymą, talentų pritraukimą, inovacijų kūrimą ir perkėlimą) ir sudaro sąlygas naudotis įvairiomis Europos programomis, įskaitant programą „Europos horizontas“,
- „ERAHubs“ suinteresuotieji subjektai išpareigoja stiprinti savo strateginius pajėgumus ir pažangiųjų specializacijų kokybę, aktyviau dalyvauti Sąjungos tinkluose ir programose ir plėtoti bendradarbiavimą Europos „ERAHubs“ tinkle;

35. ragina „ERAHubs“ kategorijai priskirti bent 50–100 Europoje veikiančių centrų ir užtikrinti, kad šis tinklas būtų atviras besiformuojančioms ES 13 šalių ir nepalankiausioje padėtyje esančių regionų ekosistemoms;

36. pabrėžia esminį miestų ir regionų, kaip plataus masto bendradarbiavimo projektų, skirtų visuomeninėms inovacijoms, iniciatorių ir organizatorių vaidmenį sprendžiant visuomenės uždavinius. EMTE centrai turėtų veikti kaip būtinos kompetencijos ir praktikos plėtojimo priemonės siekiant paspartinti šią pažangą;

37. pabrėžia, kad „ERAHubs“ tinklas galėtų tapti puikia sistema bendriems mokslinių tyrimų ir inovacijų projektams, valdydamas pagal principą „iš apačios į viršų“ regionines inovacijų ekosistemas ir inovacijų centrus. Šie konsorciumai galėtų veiksmingai pasinaudoti programos „Europos horizontas“ bendrai finansuojamų veiksmų teisine priemone, kuri taip pat gali būti naudojama projektams pagal antrąją veiklos sritį, nes ši priemonė visiškai tinkama bendrosios programos, regioninės politikos ir miestų bei regionų biudžetų sinergijai plėtoti;

COVID-19 krizė, atotrūkis inovacijų srityje, kompetencijos sklaida. Pagrindinis Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvės tikslas – sanglauda

38. išpėja apie dabartinės krizės pasekmes pažeidžiamiausioms ir labiausiai nukentėjusioms teritorijoms ir primena, kad 2008 m. ekonomikos ir finansų krizės kai kuriuose regionuose, visų pirma pietinėse šalyse, sužlugdė investicijas į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Todėl Komitetas pabrėžia, kad, siekiant EMTE tikslų, ekonomikos gaivinimo plane „Next Generation ES“ ir kitoje daugiametėje finansinėje programoje turi būti numatyta didesnė parama aukštajam mokslui, skaitmeniniam švietimui, mokymuisi visą gyvenimą, kvalifikacijos kėlimui, perkvalifikavimui, moksliniams tyrimams ir inovacijoms ir kad atsižvelgiant į tai taip pat turėtų būti pasitelkiama programa „REACT-ES“ ir Teisingos pertvarkos fondas derinant su regionų priimtomis veiklos programomis ir jų pažangiosios specializacijos strategijomis. Tai labai svarbu, nes regionams reikia daugiau paramos atsigavimui, kad būtų galima didinti atsparumą;

⁽⁹⁾ Europos regionų komiteto nuomonė. Regioninė inovacijų diegimo rezultatų suvestinė ir jos poveikis regioninei, konkrečioms teritorijoms pritaikytai politikai (OL C 440, 2020 12 18, p. 87).

39. ragina Komisiją paaiškinti, kaip dabartinėmis aplinkybėmis ir be sustiprintos paramos valstybės narės, kurių investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas lygis yra mažesnis už Europos vidurkį, galėtų pasiekti Komiteto, be kita ko, remiamą tikslą: per ateinančius penkerius metus 50 % padidinti šias investicijas;

40. pažymi, kad EMTE yra susiskaidžiusi: ES lėšų nepakanka regioninių inovacijų ekosistemų bendradarbiavimui finansuoti, todėl mokslinių tyrimų rezultatai retai pasiekia plačiąją visuomenę ir kitus regionus, net ir toje pačioje valstybėje narėje; taip pat apgailestauja, kad viršvalstybinėmis mokslinių tyrimų ir inovacijų programomis dažniausiai naudojasi nedideli ir palyginti uždari pažangių universitetų, mokslinių tyrimų centrų, didelių pramonės subjektų ir sostinių regionų tinklai, kurie daugeliu atvejų jau dalyvavo ankstesnėse bendrosiose programose arba jiems yra aktyviai atstovaujama Briuselyje;

41. sutinka, kad pažanga kuriant EMTE sulėtėjo ir kad vis dar esama didelių skirtumų tarp šalių ir regionų, kaip nurodyta 2018 m. EMTE pažangos ataskaitoje. Europos, nacionalinių ir regioninių mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemų konvergencija yra nepakankama, todėl visoje Europoje pastebima žalinga mokslinių tyrimų ir inovacijų kompetencijos centrų koncentracija ir daug regionų negali įsitraukti į šią veiklą. Tokia padėtis trikdo judumo ir žinių srautų pusiausvyrą, o tai prieštarauja EMTE politikos tikslams;

42. mano, kad šioms išvadoms plačiai pritariama ir jos nuolat kartojamos, tačiau į jas neatsižvelgiama politikoje, ir kad dabartiniai biudžeto sprendimai, jei jie nebus keičiami, nepadės pašalinti šių trūkumų, diskusijos dėl inovacijų atotrūkio panaikinimo liks tik tuščias pažadas, o kompetencijos skleidimo ir dalyvavimo stiprinimo priemonių nepakaks ir jos nepadės pasiekti užsibrėžtų politikos tikslų.

2021 m. vasario 5 d., Briuselis

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*

Apostolos TZITZIKOSTAS